

Collecziun Erich Valär

I voul temp e calma per cha l'orma d'ün purtret as driva al contemplader. I's sto s'occupar d'ün'ouvra, tilla contemplar ed approfundir las impreschiuns.

l' sen da quista maxima, formulada dad Erich Valär s'vess, ha la cumischiun Valär da la Chasa Jaura publichà il seguaint catalog. Cun quai vulain nus famigliarisar amo plü ferm la populaziun da la Val Müstair cun seis agen possess d'oubras d'art. Nus vulessan manar ils purtrets da la collecziun Valär aint illas stüvas, per chi's possa preparar a man dals purtrets in tuotta calma per l'inscunter suvent superficial cun las oubras chi sun expostas in edifizis publics. Il catalog as drizza eir al giast da la Val Müstair e vuless muossar cha eir l'art moderna haja üna piazza in nossa val.

Biografia d'Erich Valär

Erich Valär es nat dal 1907 sco figl d'ün docent da matematica. El d'eira vaschin da Tavo. Sia infanzia ha el passantà per gronda part in Italia, causa cha seis bap d'eira i a star per motivs professionals il prüm a Milan e plü tard a Roma. A Milan ha Erich frequentà il gimnasi. Tuornà a Turich, ha el absolt ün giarsunadi da tipograf. Quista professiun ha el exercità d'ürant 28 ons.

In seis temp liber s'ha el acquistà grondas cugnuschentschas da l'art figurativa. Quai til ha pussibilità da surtour ün'occupaziun illa gallaria Bürdeke a Turich. Il manader, Arturo Fornaro, cul nom d'artist Andrea d'Aterno, til ha stimà fich ed es dvantà ün ami. Illa gallaria ha el pudü sviluppar sia preferenza per l'art moderna. l' decuors dals ons ha el acquistà ün'ouvra davo tschella. Fin l'on 1978 vaiva el ramassà circa 170 purtrets. Our da seis giavüsche d'entrar in contact persunal culs artists s'han svilupadas amicizhas chi d'han eir buollà sia collecziun. « Eu n'ha lavurà in quista gallaria d'ürant 13 ons, e quist temp es stat il plü bel da mia vita professunala » (our d'üna charta da Valär a Mathias Wetter). Rivà nan da l'Italia, ha Erich Valär pernottà avant circa 30 ons a Müstair. La pumpa da las culuors d'utuon da la Val Müstair til ha impreschiunà talmaing ch'el es adüna darcheu tuornà illa Val Müstair per as recrear.

Dal 1972 ha Erich Valär contactà la suprastanza da la Chasa Jaura ed ha miss in vista sia collecziun da purtrets e sculpturas d'artists per part fich renomnats per la prüma exposiziun illa sala dal nouv museum da vallada. La partecipaziun a las festivitats d'inauguraziun dal 1973 ha rinforzà sia idea da regalar sia collecziun d'art a la Val Müstair. Duonna Adelina Waltisberg til ha adüna cusglià d'ürant la realisaziun da quista donaziun generusa.

L'utuon dal 1977 ha Erich Valär cedü sia collecziun a la Chasa Jaura. l' documaint da cessiun ha el formulà las seguaintas ponderaziuns e'ls seguaints giavüschs: Las oubras d'art dessan gnir expostas in edifizis publics da la Val Müstair. Ellas dessan vivifichar l'ambiain ed intermediar plaschair e fuormaziun a la populaziun. Parts da la collecziun das-chan gnir dattas ad impraist a chasas d'art da l'exteriur per exposiziuns temporaras. La donaziun vain fatta in memoria da la consorta trapassada, duonna Dr. Lotte Valär-Sachs. In occasiun da la cessiun ha pudü gnir preschantada l'intera collecziun a la populaziun da la val.

Erich Valär es mort ils 4 avuost 1980 a Neuenhof AG. In sia onur ha la Chasa Jaura organisà l'utuon 1981 ün'exposiziun commemorativa. Desch ons davo la mort dal donatur vulain nus darcheu accumpilir seis giavüsche da promover l'interess da la populaziun da la val per la collecziun e d'intimar a s'occupar da l'art moderna. Quai provaina da far il meglder pussibel cun ün'exposiziun e cul preschaint catalog. Per müdar giò avain nus tschernü suot il titul equivoc « Duonnas – purtrets » differentas oubras suot l'aspect da la feminità. La collecziun Erich Valär es adattada per rapreschantar art da e cun duonnas.

La collecziun

Erich Valär d'eira collecziunader d'oubras d'art per spür'amur per l'art. Sco autodidact s'vaiva el perfecziunà i'l Louvre ed in oters gronds museums, quai chi til ha dat plü tard, cun passa 50 ons, la pussibilità da far our da seis hobi il manster. Seis respargns investischa'l in oubras d'art. I's po sentir insembel cul amator da l'art chi ha da vender purtrets illa gallaria, chi s'occupa però eir persunalmaing

da las ouvras d'art, dvainta famigliar cun ellas, vain pledantà d'ellas e decida per finir d'investir seis respargns eir in purtrets. Buollada da seis gust personal es uschè naschüda plan a plan üna pitschna collecziun privata. Sia predilecziun d'eira in prüma lingia l'art moderna. Grazcha a sia lavur illa galleria Bürdeke cugnuschaiva'l las activitats artisticas da quel temp. Uschè refletta sia collecziun surtuot la spüerta da purtrets dals ons 60 e dal cumanzamaint dals ons 70.

Id es pac probabel cha Valär haja fabrichà sù sia collecziun tenor ün tschert concept. El cumpraiva cur ch'ün'ouvra til plaschaiva e cur cha seis mezs finansials modests til permettaivan quai. Yvonne Höfliger dal Museum d'art a Cuaira discuorra cun radschun d'üna « collecziun privata pac spectaculara, missa insembel tenor predilecziuns fich personalas ». La collecziun sco tala es in fat incoerenta. Ella nu fuorma ingün'unità chi permettes da rapreschantar üna survista d'üna direcziun artistica particulara, d'ün gener da motivs o da l'ouvra artistica d'ün'epoca. La collecziun da Valär cumpiglia purtrets in öli, graficas e sculpturas d'artists cuntschaints e main cuntschaints. Ultra da purtrets moderns – eir in stil abstract – as rechattan eir gravüras veglias e vedutas. Plünavant toccan pro mezzas statuas da gess dal temp intuorn 1900 e plasticas da bruonz fich expressivas dals ons intuorn 1960. Contemplà in quella maniera d'eira Valär un cumprader occasional, quai chi'd es inclegiantaivel, già cha quai d'eira fich greiv per ün pitschen collecziunader da star a pèr ed a pass in vista a las sommas chi gnivan offertas per noms cuntschaints.

El d'eira ün cumprader occasional, però ün chi cugnuschaiva ils criteris da qualità. Uschè ha el acquistà ouvras uschè importantas sco p. ex. l'autopurtret da Käthe Kollwitz o graficas da Barlach, Chagall, Friedlaender, Dix ed oters. Al mumaint da la cessiun da sia collecziun para Valär d'avair savü dal connex chi manca. Perquai nun ha el mai pretais cha sia collecziun stopcha gnir muossada sco unità. A l'incuntrari : el ha svessa dit ch'ella dess esser ün fundus chi permetta als Jauers d'imbellir lur ambiaint.

Las amicizchas da Valär cun singuls artists han buollà la collecziun. I para d'exister üna sort parantella da las ormas tanter il collecziunader Erich Valär e l'artist Erich Seidel. Ch'els staivan in stret contact muossan ils purtrets cha Erich Seidel ha pittürà e disegnà da Valär, da si'amia Adelina Waltisberg ed eir da la galleria Bürdeke. Eir cun Alessandro Volpi, dal qual el ha cumprà 11 purtrets, para'l d'avair gnü üna relaziun speciala. S'inclegia cha eir l'amicizcha cun seis patrun ed artist Arturo Fornaro, alias Andrea d'Aterno, ha laschà inavo stizis in fuorma d'üna quantità considerabla da purtrets. Illa persuna da Cesare Ferronato ha Valär imprais a cugnuscher ad ün sculptur, ma eir disegnadur chi d'eira capabel da tschüffer l'essenzial d'üna cuntrada cun strichs minimals. Il fin umur da quist artist as muossa specialmaing illa caricatura d'Erich Valär sün üna servietta da palperi. Da talas reminiscenzas privatas consista l'attractività da la collecziun privata Erich Valär.

Schi's vuol caracterisar la collecziun d'ouvas da Valär in üna survista generala, lura dà in ögl in prüma lingia l'accent principal sülla pittüra da la seguonda metà dal 20. tschientiner. Quai sta in stret connex cun l'attività da collecziunar da Valär. Plünavant as muossa sia preferenza da l'art concreta. Sias amicizchas cun artists fuorman ün ulteriur accent da la collecziun. Per finir as sainta illas ouvas tamprivas dal 20. tschientiner sia predilecziun per l'expressiunsem tudais-ch.